

Guia d'espècies vegetals exòtiques invasores

El projecte GiroNat compta amb el suport de la Fundació Biodiversidad del Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico (MITECO) en el marc del Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia (PRTR), finançat per la Unió Europea - NextGenerationEU.

Introducció a la guia

Les espècies vegetals exòtiques invasores constitueixen un dels principals factors de pèrdua de biodiversitat arreu del món, i Catalunya no n'és una excepció.

Són plantes que han estat introduïdes fora del seu hàbitat natural, sigui de manera accidental o intencionada, sovint amb finalitats ornamentals, agrícoles o forestals.

Algunes d'aquestes espècies, un cop establertes, tenen una gran capacitat de reproducció i dispersió, colonitzen ràpidament nous espais i acaben desplaçant les espècies autòctones. Aquest procés provoca una alteració profunda dels ecosistemes, afectant tant la flora com la fauna associada.

La problemàtica és especialment rellevant a Catalunya i, de manera destacada, a les comarques gironines. El clima temperat, la diversitat de paisatges i la presència d'infraestructures que actuen com a corredors biològics (rius, carreteres, vies fèrries) faciliten l'expansió d'aquestes espècies.

Les zones periurbanes, les hortes tradicionals i els espais verds urbans són sovint punts d'entrada i dispersió, i en molts casos les plantes invasores acaben penetrant en espais naturals protegits, on la seva gestió és molt més complexa.

Les conseqüències de la presència d'espècies invasores són múltiples:

- **Impacte ambiental:** desplaçament de la flora autòctona, reducció de la diversitat vegetal, alteració de les cadenes tròfiques i modificació dels hàbitats. Espècies com l'ailant (*Ailanthus altissima*), la canya (*Arundo donax*) o el plomall de la pampa (*Cortaderia selloana*) poden formar masses monoespecífiques que desplacen totalment les comunitats vegetals originals.
- **Impacte sobre la salut:** algunes espècies poden provocar al·lèrgies, urticàries o altres afeccions. Per exemple, la *Parietaria judaica* o l'*Ambrosia artemisiifolia* són altament al·lergògenes.
- **Impacte econòmic:** la seva expansió comporta costos elevats de control i erradicació, a més de perjudicar sectors com l'agricultura, el turisme o les infraestructures hidràuliques. La Unió Europea estima que les espècies invasores generen milers de milions d'euros anuals en pèrdues i despeses de gestió.

Un dels vectors més importants de la introducció i propagació d'aquestes espècies és la jardineria, tant pública com privada. Moltes plantes invasores van ser introduïdes com a espècies ornamentals, valorades per la seva rapidesa de creixement, la seva floració vistosa o la seva resistència. No obstant això, aquestes mateixes característiques les fan molt competitives fora de control, facilitant-ne l'escapa-

ment cap al medi natural. Quan una planta cultivada en un jardí particular produeix llavors o fragments vegetals capaços d'arrelar en entorns naturals, la seva dispersió pot esdevenir ràpida i incontrolable. Això és especialment crític en municipis com Girona, on les zones verdes urbanes estan connectades amb corredors ecològics que porten directament a espais naturals d'alt valor ambiental.

Conscients d'aquesta problemàtica, l'Ajuntament de Girona ha adoptat una estratègia activa per reduir la presència i l'expansió de flora exòtica invasora. Entre les principals accions destaquen les següents:

Diagnosi i cartografia de les espècies presents al municipi, amb especial atenció a les zones de major risc de dispersió. Programes de control i erradicació d'espècies com l'ailant, el plomall de la pampa, la figuera de moro (*Opuntia ficus-indica*) o la budleia (*Buddleja davidii*). Substitució progressiva d'espècies exòtiques en espais verds públics per espècies autòctones o adaptades al medi. Campanyes de sensibilització adreçades a la ciutadania i al sector de la jardineria, amb l'objectiu de reduir la comercialització i plantació de plantes invasores. Col·laboració amb altres institucions i programes de la Generalitat de Catalunya per coordinar esforços i compartir informació tècnica.

Aquestes accions responen a l'objectiu global de preservar la biodiversitat i la qualitat dels ecosistemes locals, tot minimitzant els riscos ambientals, sanitaris i econòmics associats a la flora invasora.

Objectiu de la guia

Aquesta guia neix amb la voluntat de ser una eina pràctica i pedagògica per a la ciutadania, especialment per a aquelles persones que disposen de jardí o participen en la gestió d'espais verds privats. L'objectiu principal és ajudar a identificar les espècies vegetals invasores més habituals al municipi de Girona i a Catalunya, conèixer-ne els impactes i proposar alternatives autòctones o ben adaptades que puguin substituir-les sense riscos per al medi ambient.

El document ofereix:

- Informació clara i visual sobre les característiques de cada espècie invasora.
- Dades sobre el seu origen, comportament i zones on es troba.
- Les conseqüències de la seva presència sobre el medi, la salut i l'economia.
- Propostes d'espècies no invasores que compleixen la mateixa funció ornamental o funcional sense generar impactes negatius.

Amb aquesta informació, es pretén empoderar la ciutadania perquè prengui decisions responsables en el disseny i manteniment dels seus jardins, contribuint a crear una xarxa d'espais verds més sostenibles i connectats amb els ecosistemes locals. La implicació de tothom és clau per frenar l'expansió de les espècies invasores i protegir el patrimoni natural que fa de Girona i les comarques gironines un territori ric i divers.

Atzavara

Agave americana

- Planta molt resistant i adaptada al clima
- Es reproduïx per fillols
- Difícil d'eliminar i els talls produeixen urticària
- Molt estesa en marges i zones ruderals

Alternatives:

*Bupleurum
fruticosum*

Agave attenuata

Misèria

Tradescantia fluminensis

- Planta utilitzada com a entapissant
- Naturalitzada en ambients ombrívols i humits i zones ruderals

Alternatives:

Thymus serpyllum

Vinca minor

Estipa

Stipa tenuissima

- Planta de clima mediterrani originària d'Amèrica
- Extremadament invasora per llavors que transporta el vent

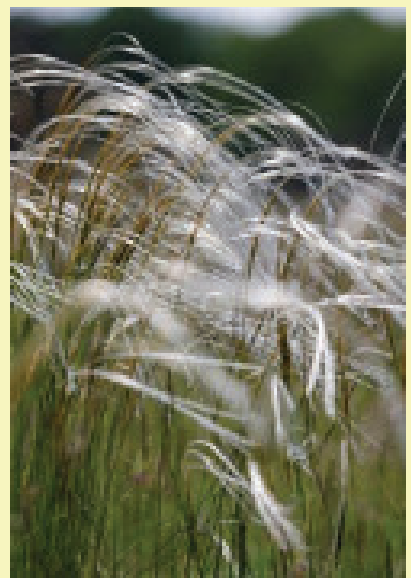
Alternatives:

Carex comans

Carex oshimensis

Stipa pennata

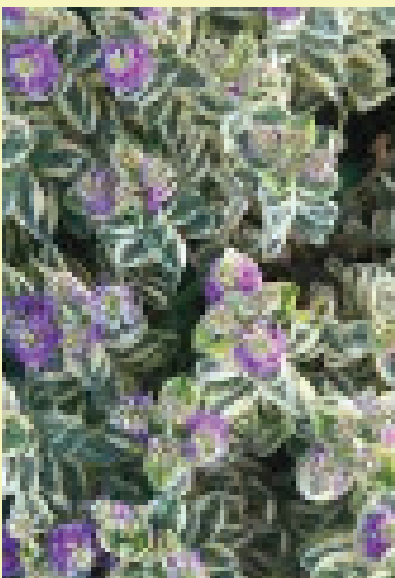

Pitòspor

*Pittosporum
tobira*

- Arbust molt utilitzat en jardineria per la seva fragància i bellesa

Alternatives:

*Hebe x
franciscana*

Diosma hirsuta

Kalanchoe

Kalanchoe delagoensis

- Planta suculenta que es reproduïx amb propàguls o plantetes que li neixen a les puntes de les fulles i cauen a terra, on arrelen i creixen
- Molt resistent a la sequera i de fàcil propagació, s'ha convertit en una planta difícil d'erradicar

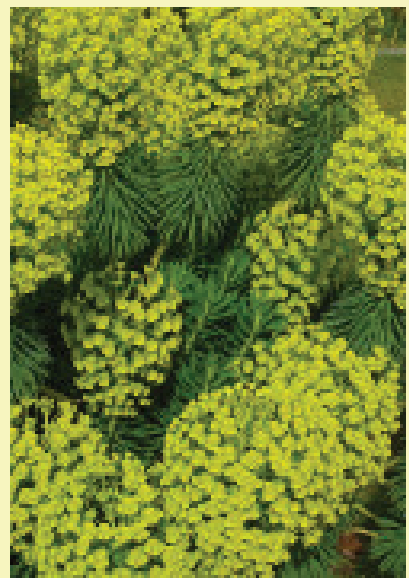
Alternatives:

Euphorbia rigida

Euphorbia myrsinites

Euphorbia characias

Ungla de gat

Carpobrotus spp.

- Planta tapissant d'origen sud-africà, que produeix alteracions al medi com canvis en el règim hidrològic, dinàmica de nutrients i minerals, etc
- Dificulta la regeneració d'espècies natives

Alternatives:

Achillea umbellata

Bergenia crassifolia

Geranium sanguineum

Troana

Ligustrum lucidum

- Arbore d'origen xinès de port petit utilitzat com a element decoratiu
- El seu fruit és molt llamener per a molts ocells, que en menjar-lo en disseminen les llavors

Alternatives:

*Acer
monspessulanum*

Arbutus unedo

*Crataegus
monogyna*

Piracant

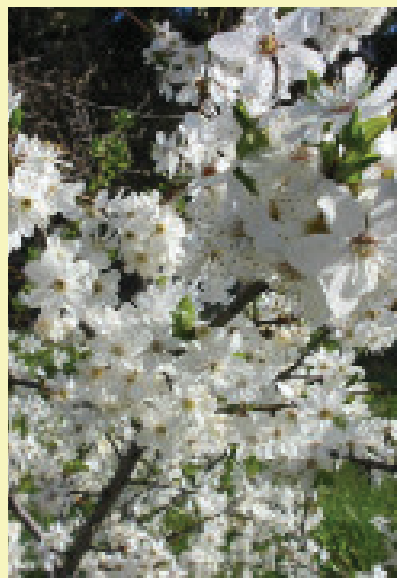
Pyracantha angustifolia

- Arbust molt utilitzat en jardineria com a tanca vegetal
- Alhora és una planta prohibida a la demarcació gironina per ser transmissora del foc bacterià (*Erwinia amylovora*)

Alternatives:

Crataegus monogyna

Prunus spinosa

Ailant

Ailanthus altissima

- Arbre d'origen xinès, molt utilitzada pel seu creixement ràpid
- És considerada una de les plantes invasores més nocives a Europa

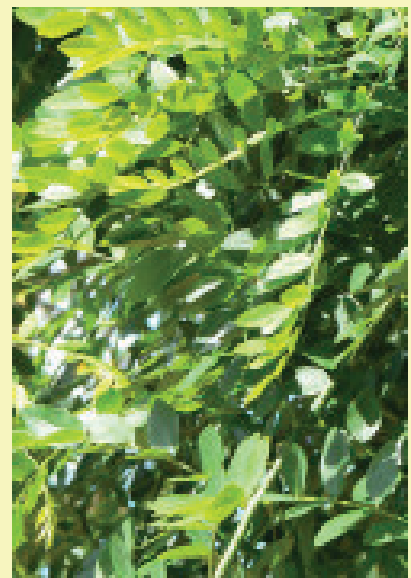
Alternatives:

*Phillyrea
angustifolia*

*Fraxinus
angustifolia*

*Styphnolobium
japonicum*

Morera de paper

Broussonetia papyrifera

- Arbre d'origen asiàtic molt utilitzat pel seu creixement ràpid i ombra densa
- Molt invasor en entorns ruderals i boscosos de les Gavarres

Alternatives:

Juglans regia

Ulmus minor

Morus alba

luca

Yucca aloifolia

- Planta d'origen centreamericà ben adaptat per conservar aigua
- Es troba present al medi fruit de rebrotades de restes vegetals abocades a l'entorn natural

Alternatives:

Phormium sp.

Cyca revoluta

Aloe

Aloe maculata

- Planta molt resistent a la sequera que es propaga per llavors o fillols
- S'estén per marges i espais propers a jardins

Alternatives:

Aloe vera

Kniphofia 'Alcazar'

Cua de rata

*Pennisetum
villosum*

- Gramínia d'origen americà molt utilitzada en xerojardineria
- Gran facilitat de dispersió i colonització gràcies a les espigues que s'enganxen a animals, persones, etc.

Alternatives:

Lagurus ovatus

Briza maxima

Vinya verge americana

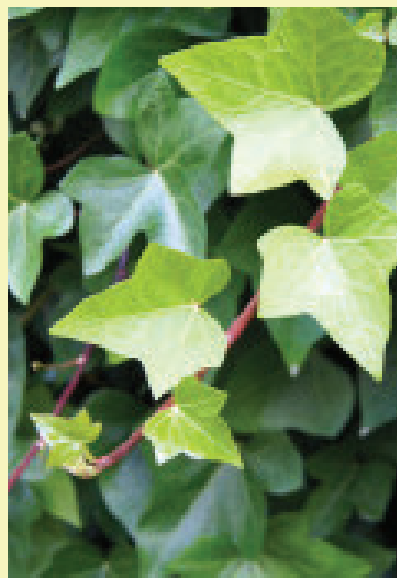
Parthenocissus quinquefolia

- Planta grimpadora utilitzada per cobrir façanes que a la tardor prenen una coloració groc-vermella molt atractiva
- Naturalitzada en ambients periurbans es propaga per llavors

Alternatives:

Parthenocissus henryana

Hedera helix

Recomanacions i consells

Evitar la proliferació d'espècies invasores al medi i garantir i conservar els ecosistemes naturals ha de ser un compromís compartit entre administracions i ciutadania.

Tot seguit, us presentem una sèrie de recomanacions i consells perquè, des del vostre jardí, hi pugueu col·laborar.

- **Informe-vos abans de plantar:** Abans de comprar una planta, verifiqueu si està inclosa en llistes d'espècies invasores o potencialment invasores per l'administració ambiental o centres de recerca. Podeu fer consultes a:
 - <https://web.girona.cat/documents/20147/11224368/Gironat-cataleg-flora-exotica-invasora.pdf>
 - <https://www.ddgi.cat/web/servei/8805/especies-exotiques-invasores>
 - https://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/patrimoni_natural/especies_exotiques_invasores/index.html
 - https://www.miteco.gob.es/ca/biodiversidad/temas/conservacion-de-especies/especies-exoticas-invasoras/ce_eei_flora.html
- **Prioritzeu espècies autòctones:** Les plantes pròpies de la regió són les que estan més ben adaptades al clima i al sòl, alhora afavoreixen la biodiversitat local i no representen un risc per al medi natural.

- **Eviteu les espècies reconegudes com a invasores ornamentals:** Algunes espècies tenen un comportament invasor reconegut de fa molts anys (com l'ungla de gat, l'ailant o la cortadèria). És millor substituir-les per alternatives ornamentals no invasores.
- **Consulteu a professionals de jardineria o als viviers locals:** Els i les professionals de jardineria tenen molta experiència i estan molt ben informats/ades. Us ajudaran i assessoraran sobre alternatives adients.
- **Eviteu l'alliberament de restes vegetals a la natura:** Les podes, esqueixos i restes de jardí s'han de gestionar correctament. Abocar-les en boscos, rius o marges pot facilitar la propagació d'espècies invasores.
- **Diversifiqueu l'estructura vegetal del teu jardí:** Creeu diferents hàbitats al vostre jardí mitjançant una estructura heterogènia (estrat herbaci, arbustiu i arbori). Aquesta pràctica és clau per a la conservació i increment de la biodiversitat.

El projecte GiroNat compta amb el suport de la Fundació Biodiversidad del Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico (MITECO) en el marc del Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia (PRTR), finançat per la Unió Europea - NextGenerationEU.

